

राज्य शैक्षणिक तंत्रज्ञान संस्था
(बालचित्रवाणी), पुणे ही संस्था बंद करणे व
ई-बालभारती संस्था सुरु करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : बालचित्र २०१६/(१०२/१६)/एसडी-६
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक : ३१ मे, २०१७

वाचा : राज्य शैक्षणिक तंत्रज्ञान संस्था (बालचित्रवाणी), पुणे नियामक मंडळाच्या
दिनांक ०३ एप्रिल, २०१७ रोजी झालेल्या बैठकीचे इतिवृत्त.

प्रस्तावना :

इन्सॅट उपग्रहाद्वारे प्रक्षेपित करण्यात येणाऱ्या शैक्षणिक कार्यक्रमाच्या निर्मितीकरिता राज्य शासनाने दिनांक २७ जानेवारी, १९८४ रोजी राज्य शैक्षणिक तंत्रज्ञान संस्था, पुणे (बालचित्रवाणी) या संस्थेची स्थापना करण्यात आली. बालचित्रवाणी या संस्थेच्या स्थापनेपासून कर्मचाऱ्यांचे वेतन, कार्यक्रम निर्मिती व इतर सर्व खर्चासाठी केंद्र शासनाकडून १०० टक्के अनुदान मिळत होते. तथापि, दिनांक ३१ डिसेंबर, २००२ अन्वये केंद्र शासनाने सदर जबाबदारी राज्य शासनाने स्विकारण्याबाबत राज्य शासनाचे अभिप्राय मागविलेले होते. त्यास अनुसरून राज्य शासनाने दिनांक १४ जानेवारी, २००३ रोजीच्या पत्रान्वये सदर जबाबदारी स्विकारण्यास असमर्थता दर्शविली होती.

बालचित्रवाणी संस्थेतर्फे सुमारे ६००० शैक्षणिक दृकश्राव्य ची निर्मिती करण्यात आलेली आहे. व हे कार्यक्रम दूरदर्शनवरून १९८६ ते जुलै, २०१२ या कालावधीत निःशुल्क प्रक्षेपित करण्यात येत होते. तथापि, ऑगस्ट, २०१२ नंतर दूरदर्शनने प्रक्षेपण शुल्क आकारल्यामुळे व केंद्र शासनाकडे पत्रव्यवहार करूनही सदर प्रक्षेपण निःशुल्क करण्याची विनंती मान्य न झाल्याने फेब्रुवारी, २०१४ पासून प्रक्षेपण बंद आहे.

बालचित्रवाणी या संस्थेकडे स्वतःच्या उत्पन्नाचा कोणताही स्रोत उपलब्ध नाही तसेच संस्थेस कोणतेही अनुदान मिळत नाही. बालचित्रवाणी मधील कर्मचाऱ्यांचे वेतन अदा करण्यास संस्थेकडे निधी नसल्याने एप्रिल, २०१४ पासून वेतन अदा करण्यात आलेले नव्हते. तथापि, औद्योगिक न्यायालयात दाखल केलेल्या याचिका क्रमांक २४२/२०१५ च्या सुनावणीनंतर मा. न्यायालयाने दिलेल्या अंतरिम आदेशानुसार ऑगस्ट, २०१६ पर्यंत बालभारतीकडून उसनवारीने निधी उपलब्ध करून घेवून न्यायालयात गेलेल्या व त्यानंतर न्यायालयात न गेलेल्या कर्मचाऱ्यांचे वेतन अदा करण्यात आले आहे.

तंत्रज्ञानात झालेल्या प्रगतीमुळे, तंत्रज्ञान सहजगत्या उपलब्ध होत असून शिक्षक स्वयंप्रेरणेने तंत्रज्ञान अवगत करून घेत आहेत. शिक्षकांकरिता MITRA नावाचा App उपलब्ध करण्यात आला असून त्यावर मोठ्या प्रमाणात शिक्षकांनी स्वयंनिर्मित व्हिडिओ अपलोड केले आहेत. इंटरनेटवर अनेक शैक्षणिक व्हिडिओज मोफत उपलब्ध असून ते शिक्षकांमध्ये लोकप्रिय होत आहेत. बालभारती मार्फत नवीन निर्माण होणाऱ्या पाठ्यपुस्तकांमध्ये QR Code या तंत्रज्ञानाचा वापर करण्यात येत आहे. या तंत्रज्ञानामुळे मोफत स्वरूपात पाठ्यांशनिहाय व्हिडिओ उपलब्ध होत आहेत. राज्यात खूप मोठ्या प्रमाणावर शाळा डिजिटल झाल्या आहेत.

या पार्श्वभूमीवर वेगळ्या राज्यस्तरीय शैक्षणिक तंत्रज्ञान संस्थेची (बालचित्रवाणी) आवश्यकता राहिलेली नाही. ज्या उद्देशाने बालचित्रवाणीची निर्मिती करण्यात आली होती ते सर्व उद्देश आता शाळा शाळांमधून शिक्षकांच्या तंत्रज्ञानातील कौशल्यामुळे पूर्ण होत आहेत. शाळा डिजिटल व शिक्षक तंत्रस्नेही होत असल्याने विद्यार्थी प्रभावीपणे गुणात्मक आणि दर्जात्मक शिक्षण घेत आहेत.

उपरोक्त सर्व परिस्थिती विचारात घेवून राज्य शैक्षणिक तंत्रज्ञान संस्था, पुणे (बालचित्रवाणी) ही संस्था बंद करावी व ई-बालभारती ही संस्था नव्याने स्थापन करावी ही बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुसार शासन स्तरावरून पुढील निर्णय घेण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :

विधी व न्याय विभाग व वित्त विभाग यांच्या अभिप्रायानुसार तसेच दिनांक ३ एप्रिल, २०१७ रोजी झालेल्या नियामक मंडळाच्या बैठकीत झालेल्या निर्णयांप्रमाणे राज्य शैक्षणिक तंत्रज्ञान संस्था, पुणे (बालचित्रवाणी) ही संस्था बंद करावी व ई-बालभारती ही संस्था नव्याने स्थापन करण्याबाबत निर्णय घेण्यात आला आहे.

- १) औद्योगिक कलह कायदा, १९४७ मधील कलम २५ FFA अन्वये ५० पेक्षा कमी कामगार असलेली संस्था आर्थिक विवंचनेत असेल तर सदर संस्था बंद करता येते. बालचित्रवाणी ही संस्था आर्थिकदृष्ट्या अडचणीत असल्याने तसेच कर्मचाऱ्यांचे वेतन व दैनंदिन खर्च भागविण्यासाठी सुध्दा रक्कम शिल्लक नसल्याने, या संस्थेत ५० पेक्षा कमी कामगार असल्याने, आणि ही संस्था उद्योग या संज्ञेत येत असल्याने ती या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून बंद करण्यात येत आहे.
- २) बालचित्रवाणी या संस्थेतील कार्यरत कर्मचाऱ्यांना औद्योगिक कलह कायदा, १९४७ नुसार एक महिन्याची आगावू नोटीस पे देण्यात यावा व सर्व कर्मचाऱ्यांना दिनांक ३१ मे, २०१७ रोजी सेवामुक्त करण्यात यावे.

- ३) बालचित्रवाणी संस्थेतील कर्मचाऱ्यांचे वेतन तसेच अनुज्ञेय सर्व रक्कम आणि दैनंदिन खर्चासाठीची रक्कम बालभारती या संस्थेकडून उसनवारीने घेवून अदा करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.
- ४) बालचित्रवाणी या संस्थेची सर्व स्थावर, जंगम मालमत्ता संस्थेच्या सर्व रेकॉर्डसह बालभारती या संस्थेकडे वर्ग करण्याची कार्यवाही प्रशासकीय अधिकारी यांनी करावी. तसेच मॅटनन्स, सुरक्षा आदी कारणांकरिता येणारा खर्च बालभारतीकडे उपलब्ध निधीतून करण्यात यावा.
- ५) ई-बालभारती कार्यान्वित झाल्यावर या शासन निर्णयाच्या दिनांकाला कार्यरत असणारे बालचित्रवाणी मधील कर्मचारी त्यावेळी ई-बालभारतीसाठी निश्चित केलेल्या आवश्यक पदांची शैक्षणिक अर्हता पूर्ण करित असल्यास आणि निवड प्रक्रियेत ते सहभागी झाल्यास गुणवत्तेनुसार त्यांची निवड होत असल्यास वयाची अट न ठेवता त्यांना प्राधान्य देण्यात यावे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक क्रमांक २०१७०५३१११४८५९०८२१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(नंदकुमार)

प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :

१. मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
३. मा. मंत्री, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग यांचे खाजगी सचिव
४. मा. मुख्य सचिव यांचे उपसचिव
५. मा. प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
६. मा. प्रधान सचिव, नगरविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
७. मा. प्रधान सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. मा. प्रधान सचिव, ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
९. मा. सचिव, सामाजिक न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०. आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
११. सर्व महानगरपालिका आयुक्त

१२. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
१३. राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई
१४. राज्य प्रकल्प संचालक, राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान, मुंबई
१५. अध्यक्ष / सचिव, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१६. शिक्षण संचालक (प्राथमिक/माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१७. संचालक, विद्याप्राधिकरण, पुणे.
१८. संचालक, बालभारती, पुणे.
१९. सर्व विभागीय अध्यक्ष, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ.
२०. सर्व विभागीय सचिव, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ.
२१. सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक.
२२. सर्व प्राचार्य, जिल्हा शैक्षणिक सातत्यपूर्ण व्यावसायिक विकास संस्था
२३. सर्व शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक / माध्यमिक), जिल्हा परिषद
२४. शिक्षण निरीक्षक, मुंबई (पश्चिम, दक्षिण, उत्तर)
२५. सर्व प्रशासन अधिकारी, महानगरपालिका
२६. सर्व मुख्य अधिकारी, नगरपालिका
२७. सर्व गटशिक्षणाधिकारी
२८. सर्व मुख्याध्यापक शिक्षणाधिकारी यांच्यामार्फत
२९. निवड नस्ती, एसडी-६.